אמרי ליה לא אמר לי ליהוו הנך זוזי בפקדון גבך דהא חשכה לי אמרי ליה הא ביתא קמך אותבינהו בביתא ואיגנוב אתא לקמיה דרבא אמר ליה כל הא ביתא קמך לא מיבעיא שומר שכר דלא הוי אלא [א]אפילו שומר חנם נמי לא הוי אמרי ליה והא אמרו [ליה] רבנן לרבא איבעי ליה לקבולי עליה מי שפרע ואמר לי [ב]לא היו דברים מעולם: רבי שמעון אומר כל שהכסף בידו ידו על העליונה [ג]וכו': תניא אמר ר"ש אימתי בזמן שהכסף והפירות ביד מוכר אבל כסף ביד מוכר ופירות ביד לוקח אינו יכול לחזור בו מפני שכספו בידו בידו ביד מוכר הוא אלא מפני שדמי כספו בידו פשיטא אמר רבא הכא במאי עסקינן [ג]כגון שהיתה עלייה של לוקח מושכרת ביד מוכר טעמא מאי [ד]תקינו רבנן משיכה גזירה שמא יאמר לו נשרפו חיטיך בעלייה הכא ברשותיה דלוקח נינהו אי נפלה דליקה באונס איהו טרח ומייתי לה [ה]ההוא גברא דיהיב זוזי אחמרא לסוף שמע דקא בעי למנסביה דבי פרזק רופילא אמר ליה הב לי זוזי לא בעינא חמרא אתא לקמיה דרב חסדא אמר ליה [ד]כדרך שתיקנו משיכה במוכרין כך תיקנו משיכה בלקוחות: **מתני'** [ה]האונאה ארבעה כסף מעשרים וארבעה כסף לסלע שתות למקח [ו]עד מתי מותר להחזיר עד כדי שיראה לתגר או לקרובו הורה רבי טרפון בלוד האונאה שמונה כסף מעשרים וארבע כסף לסלע שליש למקח ושמחו תגרי לוד (א) אמר להם כל היום מותר לחזור אמרו לו יניח לנו רבי טרפון במקומינו וחזרו לדברי חכמים: **גמ'** אתמר רב [ז]אמר שתות מקח שנינו ושמואל אמר [ז]שתות מעות נמי שנינו שוי שיתא בחמשא שוי שיתא בשבעה כולי עלמא לא פליגי דבתר מקח אזלינן ואונאה הויא כי פליגי שוי חמשא בשיתא ושוי שבעה בשיתא לשמואל דאמר בתר מעות אזלינן [ח]אידי ואידי אונאה הוי לרב דאמר בתר מקח אזלינן שוי חמשא בשיתא ביטול מקח הויא שוי שבעה בשיתא מחילה הויא ושמואל אמר כי אמרינן מחילה וביטול מקח [ט]היכא דליכא שתות משני צדדים אבל היכא דאיכא שתות מצד אחד אונאה הויא תנן האונאה ד' כסף מעשרים וארבעה כסף לסלע שתות למקח מאי לאו דזבין שוי עשרים בעשרין וארבעה ושמע מינה שתות מעות נמי שנינו לא דזבין שוי עשרים וארבעה בעשרים מי נתאנה מוכר אימא סיפא עד מתי מותר להחזיר בכדי שיראה לתגר או לקרובו ואמר רב נחמן [י]לא שנו אלא לוקח אבל מוכר לעולם חוזר אלא דזבין שוי עשרים וארבעה בעשרין ותמניא תנן הורה רבי טרפון בלוד האונאה שמונה כסף מעשרים וארבעה כסף לסלע שליש למקח מאי לאו דזבין שוי שיתסרי בעשרים וארבעה וש"מ שליש מעות נמי שנינו לא דזבין שוי עשרים וארבעה בשיתסר מי נתאנה מוכר אימא סיפא אמר להם כל היום מותר לחזור וא"ר נחמן לא שנו אלא לוקח אבל מוכר לעולם חוזר אלא דזבין שוי כ"ד בתלתין ותרין תניא כוותיה דשמואל מי שהוטל עליו ידו על העליונה כיצד מכר לו שוה ה' בו' מי נתאנה לוקח יד לוקח על העליונה רצה אומר תן לי מעותי או תן לי מה שאוניתני מכר לו שוה

בכדי שיראה לתגר או לקרובו. וא"ת א"כ נתת דבריך לשיעורים דפעמים שהם רחוקים ממנו ופעמים שהם קרובים וי"ל דלעולם יש שיעור אחד לפי מה שמצוי רוב פעמים שיוכל להראות לתגר או לקרובו ואם הם קרובים או רחוקים בשביל כך לא יתנו לו שהות לא פחות ולא יותר: **שתות** מעות נמי שנינו. אפילו למאן דאמר שתות מעות נראה יותר לילך אחר שתות מקח שהאונאה והטעות תלויה במקח אבל מעות אין אונאה וטעות תלויה בהם שאין צריכין שומא: **שוי** חמשא בשיתא בטול מקח הוי. וא"ת מנא לן הא דלמא הא הוי נמי שתות מקח דהוי שתות מלבר ויש לומר דמסתמא אית לן למיזל בתר שתות שוה המקח שהאונאה והטעות תלויה בו ועוד דכשנתאנה מוכר לא תמצא שתות מלבר דשוי שיתא בחמשא היינו שתות מלגיו: **ש"מ** שתות מעות נמי שנינו. וא"ת אם כן מאי שתות למקח דקתני מתניתין וי"ל דמפרש היינו אונאה שתות שנהיה במקח ° ותימה דלשתוק משתות למקח: **תנן** הורה רבי טרפון בלוד. תימה מה הוסיף להקשות מסיפא ממה שהקשה כבר ברישא: אי

אמרי ליה והא אמרו ליה רבנן לרבא. רבינא אמר להא מילתא אמרתי לו להוא מרבנן היכי אמרת דלאו חזרת מקח וממכר הוא והא אמרו ליה רבנן לרבא איבעי ליה לקבל מי שפרע: **אימתי.** יש מורה בדבר: **בזמן שהכסף ופירות ביד המוכר.** דיכול מוכר לחזור בו דאוקמינהו רבנן ברשותיה לחורה כי היכי דליטרח ולציל: **מפני שכספו בידו.** משמע שהלוקח קיבל כבר כספו: **פשיטא.** הרי משיכה יש ואפילו רבנן מודו: **מושכרת ביד מוכר.** והיו הפירות מונחין ביד הלוקח ולא שתקנה לו חצירו בנתינת המעות דכיון דקיבל השכר נקנה המקום למוכר כל ימי השכירות וחצירו של מוכר הוא (ב) אלא ר' שמעון אית ליה מעות קונות דבר תורה כדאמרינן (לעיל דף מז:) ומשיכה תקנתא דרבנן היא והכא לא איצטריך תקנתא דטעמא מאי תקון רבנן כו': **א"נ שמא תפול כו'** לא גרס ליה. [ט]אלא לישנא אחרינא הוא והיא היא: **פרזק.** שם השר: **רופילא.** משנה למלך: **כדרך שתקנו משיכה.** לחזור בו המוכר כל זמן שלא משך הלוקח: **כך תיקנו משיכה.** לחזור בהן הלקוחות: **מתני' האונאה ארבעה כסף.** מעות כסף שהם שש בדינר: **מעשרים וארבעה כסף לסלע.** אם היה המקח בדמי הסלע שהוא כ"ד מעות דהשתא הויא אונאה שתות למקח חייב להשיב לו כל אונאתו ארבעה כסף: **עד מתי מותר להחזיר.** מי שנתאנה. והא דנקט לשון מותר לאשמועינן דליכא אפילו מי שפרע להחזיר המקח או שיתן לו אונאתו: **עד כדי שיראה המקח לתגר או לאחד מקרוביו.** ואם שהה יותר מחל על אונאתו: **ושמחו תגרי לוד.** שהיו בקיאין בסחורה ומוכרין ביוקר: **גמ' שתות מקח שנינו.** דוקא קתני מתני' שתות למקח שאם האונאה שתות לשויו של מקח הויא אונאה אבל אם פחות או יותר היא אף על פי שישנה שתות אצל מעות שנתן זה אין זה קרוי שתות להיות בו דין אונאה. וזהו דין אונאה שתות להיות המקח קיים ואין אחד יכול לחזור אלא מחזיר אונאה אבל אם פחות משתות מחילה היא ואין מחזיר לו כלום ואם יותר על שתות שניהם חוזרין אפי' רצה להחזיר לו האונאה הרשות ביד שניהם לחזור הכי מוקמינן לה לקמן (דף נ:): **ושמואל אמר שתות מעות נמי שנינו.** מתני' דקתני שתות למקח לאו אשויו של מקח דוקא קאי אלא כל התנאי קרוי מקח בין מעות שניתנו בו בין דמי החפץ וכל צד שאתה מוצא שם שתות אונאה בין לצד מעות בין לצד שויו של חפץ יש שם אונאה ואין כאן לא מחילה ולא ביטול מקח. והשתא מפרש פלוגתייהו: **שוי שיתא בחמשא.** ונתאנה מוכר או שוי שיתא בשבעה ונתאנה לוקח: **כולי עלמא.** בין לרב בין לשמואל אונאה הוא דהא שתות היא לצד מקח ושמואל שתות מעות נמי קאמר וכל שכן שתות מקח: **כי פליגי שוי חמשא בשיתא.** ונתאנה לוקח בזוז שהוא חומש למקח ויותר משתות הוא זה אבל אצל מעות שנתן שתות הוא. אי נמי שוי שבעה בשיתא ונתאנה מוכר בזוז לגבי מקח אין כאן שתות אלא שביעית ופחות משתות היא ולגבי מעות הוי שתות: **אידי ואידי.** בין שוי שבעה בשיתא בין שוי חמשא בשיתא: **משני לדדין.** באחד משני לדדין: **מאי לאו דזבין שוי עשרים בעשרים וארבע.** ונתאנה לוקח דהוה ליה חומש לגבי מקח ארבעה הוי חומש של עשרים וקרי ליה אונאה ולא קרי ליה ביטול מקח: **לא דזבין שוי עשרים וארבע בעשרים.** דהוה ליה שתות למקח: ופרכינן **ומי נתאנה מוכר.** בתמיה: **לא שנו.** דבכדי שיראה ותו לא אלא לוקח: **אבל אם נתאנה מוכר לעולם מוכר חוזר.** ולקמן(ט) מפ' טעמא: **אלא דזבין כו'.** דהוה ליה שתות למקח ונתאנה לוקח: **תניא כוותיה דשמואל.** דבין שתות מקח בין שתות מעות: **מי שהוטל עליו.** מי שהאונאה עליו מי שנתאנה: שוה

עין משפט
נר מצוה

נו א מיי' פ"ב מהל' שכירות הל' ח סמג עשין פח טוש"ע ח"מ סי' רלא סעיף כ:
נז ב מיי' פ"ג מהלכות מכירה הל' ו ועיין כמ"מ סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קלא סעיף ה:
נח ג ד מיי' שם סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רד סעיף ב:
נט ה מיי' פי"ב שם הל' ב ט סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רכז סעיף ב טו:
ס ו מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעיף ז:
סא ז ח מיי' שם הל' ג ועי' במ"מ ובלחם משנה טוש"ע שם סעי' ב:
סב ט מיי' שם ועיין שם טוש"ע שם סעי' ג וסעיף ד:
סג י מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעיף ז וסעיף ח:

◆

רבינו חננאל

פיסקא ר' שמעון אומר כל שהכסף בידו ידו על העליונה: תניא ר' שמעון אומר אימתי בזמן שהכסף ופירות ביד מוכר אבל כסף ביד מוכר ופירות ביד לוקח. לא בידו ממש אלא ברשותו כגון שהית' עליית לוקח מושכרת למוכר ואמר לו מכרתי לך הפירות שיש לי בעליתך וקיבל המעות כיון שהפירות ברשות הלוקח קנה ואין המוכר יכול לחזור בו וכו'. ההוא דיהי' זוזי אחמרא שמע דקא בעי למינסביה דבי פרזק רופילא פי' עובי כוכבים אנס. אמר להו אהדרו לי זוזי לא בעינא חמ"א אמר ליה רב חסדא ללוקח אי תהדר בו (א) קביל עלך מי שפרע דהא לא משכת דכדרך שתיקנו משיכה במוכרין כך תיקנו משיכה בלקוחות. כשם שהמוכר חוזר כך לוקח חוזר: **מתני'** האונאה ד' כסף מכ"ד כסף לסלע שתות למקח. איתמר רב כהנא אמר שתות מקח שנינו ולא שתות מעות. ושמואל אמר שתות מקח והוא הדין לשתות מעות שבין זה ובין זה אונאה היא. כולי עלמא שוה ו' בה' ושוה ו' בז' כיון דבתר מקח אזלינן אונאה היא. כי פליגי שוה ה' בו' שוה ז' בו' לרב שוה ה' בו' ביטול מקח הוא דהא חומשא דמקח הוא ושוה ז' בו' כיון דפחו' משתות [הוא] מחילה היא. ושמואל אמר לא הוי ביטול מקח אלא אם מכר שוה ד' בה' דבין לגבי המעות ובין לגבי המקח יתר משתות הוא וזהו פירוש משני צדדין, וכן שוה ז' בח' הוא פחו' [משתות] משני צדדין לפיכך הויא מחילה. ומקשינן ממתני' תנן האונאה ד' כסף מכ"ד כסף לסלע שתות למקח מאי לאו דזבין שוה כ' בכ"ד שהן ה' בו' וש"מ שתות מעות נמי שנינו. ופריק רב כהנא לא כגון דזבין שוה כ"ד (בכ"ה) [בכ"ח] שהן ו' בז' והוא שתות למקח. ואקשי' עליה תוב כי האי גוונא מדברי ר' טרפון ופריק לטעמיה. וקי"ל כשמואל דתניא כוותיה דתניא מי שהוטל עליו ידו על העליונה כיצד מכר לו שוה חמשא בששה מי נתאנה לוקח ידו על העליונה רצה אמר לו תן לי מעותי. או תן לי מה שאוניתני וכן אם מכר לו שוה ששה בחמשה מי נתאנה מוכר ידו על העליונה רצה אומר לו תן לי מקחי או תן לי מה שאוניתני:

מסורת הש"ס

א) [ערכין ל. וש"נ], ב) [תיבת וכו' מיותר], ג) לעיל דף מז: [וש"נ], ד) [לעיל מז:], ה) [לקמן נה.], ו) [גי' הרי"ף והרא"ש ומ"מ ושאלתות רב אחאי], ז) [לקמן נ: נא.], ח) כ"ח דלא, ט) [דף נא.],

◆

הגהות הב"ח

(א) במשנה ואמר להם כל היום: (ב) פרש"י ד"ה מושכרת וכו' וחצירו של מוכר הוא. נ"ב עיין לקמן דף ק"ב מוקי לה דוקא כמלך דמשכיר ומוכר דאמר מעלתא וע"ש:

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ש"מ וכו' ותימה דלשתוק משתות למקח. עיין בתשו' מהר"י בית לוי סי' ו':

◆

מוסף רש"י

שמא יאמר לו. המקבל מעות, נשרפו חטיך בעליה. אי מתרמי ליה דליקה לאטרח לאצוליהו, סבר לא בשריפתן אפסיד ולא בהצלתן אשתכר, לכי אוקמינהו ברשותיה להיות הפסד השריפה עליו והשכר לחזור אם נתייקרו, דלימסר נפשיה לאצוליהו (קדושין כח: ובעי"ז ערכין פא: ולעיל מז:) **אבל סתם מוכר** ממטיה להו לביתיה (חולין פג.). **כדרך שתיקנו** משיכה במוכרין. לחזור בו המוכר כל זמן שלא משך הלוקח, **כך תיקנו** משיכה בלקוחות. לחזור בו בשביל אותה תקנה עצמה דנשרפו חטיך, דלא שכן כי תוקמא לחורה נמי ברשות לוקח מסר נפשיה המוכר וטרח ומציל שאם ירצה הלוקח דליקה כלה יאמר חוזרני בי (לעיל מז:). **לא שנו.** בכדי שיראה, **אלא לוקח.** שמקחו בידו ויכול להראותו, **אבל מוכר לעולם חוזר.** שאין בידו מה להראות ולימלך אינו מכיר באונאתו עד שיראה עליה אחרת כדמותה נמכרת בדמים יקרים, הלכך לעולם חוזר אם לא נתייקרו טליתות בינתים (לקמן נ:).

א) וכ"כ המרדכי והר"ן בחידושיו כאן בשמו של רבינו ז"ל דבכה"ג צריך לקבל מי שפרע והובא בב"י סי' ר"ד ודלא כדעת התוס' לעיל דף מח ע"ב ד"ה אי ע"ש: